

ВІДГУК

*офіційного опонента кандидата економічних наук, доцента, доцента
кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я
Тернопільського національного медичного університету імені*

І.Я.Горбачевського

Трущенкої Людмили Вікторівни

на дисертаційну роботу Мацика Володимира Олександровича на тему:

«Модернізація публічної політики в сфері охорони здоров'я»

подану на здобуття

ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЇ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З НАУКОВИМИ ПРОГРАМАМИ, ПЛАНАМИ, ТЕМАМИ

Важливою складовою соціальних детермінант глобального розвитку є здоров'я населення. Сьогодні на нього впливають пандемії, військові конфлікти, міграція, соціальна маргіналізація та бідність. Усунення цих факторів має вирішальне значення для досягнення позитивних результатів у галузі охорони здоров'я, досягнення миру та благополуччю всіх людей відповідно до Ініціативи ВООЗ «Глобальна охорона здоров'я в інтересах миру», Порядку денного ООН в області сталого розвитку на період до 2030 р.. В даних документах чітко зазначено, що не може бути сталого розвитку без миру, а також пропагується необхідність побудови справедливого, миролюбного та вільного від соціальних бар'єрів суспільства задля забезпечення благополуччя всіх людей, загального охоплення послугами охорони здоров'я та покращення соціальних детермінант здоров'я у всьому світі.

Для України, яка потерпає від повномасштабної збройної агресії збереження та примноження потенціалу здоров'я є особливо актуальним і може бути забезпечене через публічну політику охорони здоров'я, яка поєднуватиме дієвий наднаціональний та національний інструментарій управління сферою охорони здоров'я, враховуватиме національні та наднаціональні виклики у розбудові спроможної національної системи охорони здоров'я та її інтеграції у глобальний медичний простір. Виклики

цифровізації, євроінтеграції, ноосферизації актуалізують питання модернізації функціонального механізму публічної політики охорони здоров'я національної економіки, підвищення її адаптивності до безпекових викликів та загроз. Тому тема дисертації «Модернізація публічної політики в сфері охорони здоров'я» відповідає викликам сьогодення і має як науковий інтерес, так і практичне значення.

Метою дисертаційної роботи стало поглиблення наукових засад та напрацювання прикладних рекомендацій щодо модернізації публічної політики охорони здоров'я.

Для досягнення мети в роботі поставлено та вирішено завдання, що стосуються систематизації та поглиблення наукових засад публічної політики у сфері охорони здоров'я національної економіки, аналізу інституційного забезпечення публічної політики в сфері охорони здоров'я; аналізу стану та тенденції розвитку сфери охорони здоров'я як складової національної економіки; аналізу організаційно-економічного механізму публічної політики охорони здоров'я та оцінювання результативності використання його інструментарію; обґрунтування доктрини модернізації публічної політики охорони здоров'я відповідно до нової превентивної ідеології її реалізації та окреслення інструментів досягнення задекларованих пріоритетів; верифікації напрямів розвитку системи громадського здоров'я; напрацювання організаційно-наукових підходів до використання інструментів цифрової охорони здоров'я, як інструменту конкурентного розвитку системи охорони здоров'я.

Об'єктом дослідження є процес формування і реалізації організаційно-економічного механізму публічної політики охорони здоров'я національної економіки.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та прикладні аспекти реалізації механізму модернізації публічної політики охорони здоров'я національної економіки.

Дисертаційне дослідження виконувалося відповідно до науково-дослідної роботи Західноукраїнського національного університету і пов'язане з такими темами: «Механізм активізації бізнес-середовища як

суб'єкта трансформації міст України на засадах сталого розвитку та впровадження смарт-технологій» (номер державної реєстрації 0119U101365), в рамках якої здобувач обґрунтував механізм використання смарт-технологій на ринку медичних послуг; «Формування медико-прикладного інструментарію управління розвитком закладів охорони здоров'я в умовах війни та повоєнного відновлення» (державний реєстраційний номер 0123U101891), в якій здобувачем обґрунтовано особливості використання програмних механізмів повоєнного відновлення сфери охорони здоров'я національної економіки; «Аналіз фінансової спроможності територіальної громади для побудови системи цивільного захисту населення» (державний реєстраційний номер 0121U114004), в якій запропоновано алгоритм розрахунку показників результативності реалізації цивільного захисту та збереження здоров'я населення територіальної громади; «Актуальні проблеми публічного управління та адміністрування» (державний реєстраційний номер 0188U003181), в якій запропоновано механізм впровадження валеологічних підходів до реалізації публічної політики в сфері охорони здоров'я; «Менеджмент та публічне управління в умовах трансформацій» (державний реєстраційний номер 0123U103562), в якій обґрунтовано стратегічні вектори управління сферою охорони здоров'я»; «Конкурентне позиціонування закладу охорони здоров'я на ринку медичних послуг» (державний реєстраційний номер 0123U104127), в якій автор запропонував використання маркетингового інструментарію позиціонування закладу охорони здоров'я на ринку медичних послуг.

Отже, тема дисертації є актуальною, відповідає сучасним пріоритетам розвитку національної економіки, пов'язана з науково-дослідною роботою Західноукраїнського національного університету.

СТУПІНЬ ОБґРУНТОВАНOSTІ ТА ДОСТОВІРНOSTІ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Наукові положення, висновки й рекомендації, отримані автором в процесі написання дисертації є достатньо обґрунтованими та достовірними,

оскільки базуються на використанні системного, інституціонального процесного наукових підходів та загальнонаукових і конкретних методів дослідження, в тому числі статистичного, кластерного, порівняльного, структурно-морфологічного, економіко-математичного, рейтингового, експертного аналізу, методів прикладної економіки для оцінювання місця сфери охорони здоров'я в національній економіці, стану та тенденцій її розвитку, результативності використання інструментів організаційно-економічного механізму публічного управління сферою охорони здоров'я; соціологічного, лонгітюдного опитування щодо задоволеності населення якістю медичних послуг.

Достовірність отриманих результатів підтверджується інформаційним базисом, основу якого склали діючі законодавчі та нормативно-правові акти, що регламентують реалізацію публічної політики в сфері охорони здоров'я, методично-інструктивний матеріал роботи публічних інститутів, закладів охорони здоров'я, стратегічні та програмно-планові документи, статистичні дані Державної служби статистики України, матеріали Національної служби здоров'я України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства фінансів України, інформаційні ресурси електронної системи охорони здоров'я «eHealth», Всесвітньої організації охорони здоров'я, ООН, Організації економічного співробітництва та розвитку, Європейської обсерваторії з систем і політики охорони здоров'я.

Отримані результати мають наукову новизну та практичну значимість, що підтверджується відповідними науковими публікаціями, участю в міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях та довідками, що підтверджують використання отриманих напрацювань здобувача в роботі органів виконавчої влади, що реалізують публічну політику в сфері охорони здоров'я національної економіки та в навчальному процесі Західноукраїнського національного університету.

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Опрацювання основних положень дисертації Мацика Володимира Олександровича дозволяє зробити висновок про те, що структура роботи відповідає змісту і дозволяє в повній мірі розкрити основні завдання дисертації. Сформульована мета, об'єкт та предмет дослідження відповідають темі дисертації. Виклад матеріалу характеризується логічною послідовністю, інформаційною насиченістю. Дисертаційна робота містить такі структурні блоки: анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел із 170 найменувань, 5 додатків. Загальний обсяг роботи – 271 сторінок, в тому числі 235 сторінок основного тексту, із яких 15 сторінок займають рисунки і таблиці, розміщені на сторінці. Робота містить 37 рисунків та 22 таблиці.

Робота містить три розділи: 1) «Теоретико-методологічні та інституційні детермінанти публічної політики в сфері охорони здоров'я національної економіки»; 2) «Аналіз механізму реалізації публічної політики в сфері охорони здоров'я національної економіки»; 3) «Напрями модернізації публічної політики в сфері охорони здоров'я національної економіки».

Публічну політику охорони здоров'я в роботі розглянуто як важливу складову публічної політики держави, яка опирається на низку макроекономічних моделей та теорій, які відображають різні аспекти системи організації охорони здоров'я, і визначає цілі, пріоритети у сфері охорони здоров'я і направлена на створення сучасної, конкурентної, доступної, якісної, інтегрованої у глобальний медичний простір системи охорони здоров'я з врахуванням викликів і потреб внутрішнього середовища, передусім збереження потенціалу здоров'я в умовах безпекових загроз, викликів цифровізації, децентралізації, технологічного прогресу, євроінтеграційних викликів за допомогою правової, інституційної, цільової, функціональної, організаційно-економічної підсистем. При цьому кожна із даних підсистем в роботі проаналізована і напрацьовані рекомендації щодо їх вдосконалення. Особливу увагу звернуто на ефективній інституційної підтримці публічної політики у сфері охорони здоров'я та розширенні

функцій прогностичною, адаптивною, ризикоорієнтованою, партисипативною, інтеграційною, контрольно-аналітичною функціями.

В дисертації на основі проведеного аналізу результативності використання важелів організаційно-економічного механізму управління сферою охорони здоров'я національної економіки виокремлено стимулюючі та стримуючі чинники розвитку системи охорони здоров'я України та обґрунтовано концептуальні засади модернізації публічної політики, що знайшли своє відображення у доктрині модернізації. Доктрина як цілісний документ складається з теоретичної, емпіричної, логічної, аргументованої частин, базується на ідеології ідеального моделювання управлінських процесів з використанням інтерпретаційних схем і моделей, в основі яких покладено превентивну модель до організації системи охорони здоров'я. До основних напрямів модернізації публічної політики в сфері охорони здоров'я віднесено: адаптацію до європейських норм та стандартів в сфері охорони здоров'я; запровадження міжнародних стандартів якості лікування; побудову ефективної системи інституційного забезпечення; якісне ресурсне забезпечення системи охорони здоров'я; удосконалення організаційно-економічного механізму управління сферою охорони здоров'я шляхом розвитку міжсекторного партнерства, вдосконалення програмних та фінансових механізмів забезпечення системи охорони здоров'я.

Для здійснення адаптації вітчизняної публічної політики до європейських вимог врядування в сфері охорони здоров'я запропоновано зосередитися на наступних пріоритетних сферах: громадському здоров'ї, фармацевтичній галузі, медичних послугах, медичній освіті, імплементації концепцій е-медицини, м-медицини, «розумного» здоров'я та «єдиного» здоров'я.

Аналіз змісту та структури дисертаційної роботи, викладених в ній теоретичних положень, науково-методичних і прикладних розробок, дозволяють оцінити її позитивно. Дисертація є завершеною цілісною науково-дослідною роботою та відповідає принципам академічної доброчесності.

НАУКОВА НОВИЗНА РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Проведене наукове дослідження Мациком Володимиром Олександровичем дозволило отримати обґрунтовані висновки та узагальнення, які мають наукове та прикладне значення. Зокрема, найбільшу цінність мають напрацювання автора, що стосуються:

- поглиблення наукових засад розвитку сфери охорони здоров'я шляхом розробки доктрини модернізації публічної політики в сфері охорони здоров'я, в основу якої покладено: еталонну модель організації управлінських процесів; теоретичну, емпіричну, логічну підсистему; інноваційні підходи до управління сферою охорони здоров'я, які передбачають використання концепції валеології, «єдиного здоров'я», «розумного здоров'я», цифрової медицини, «антиейдж медицини», концепції персоналізованої, прогнозованої, профілактичної, партисипативної та психокогнітивної медицини, яка базується на засадничих принципах розвитку громадського здоров'я, популяризації здорового способу життя; імплементації європейських стандартів якості лікарських засобів та товарів медичного призначення; підвищення якості та доступності медичних послуг шляхом впровадження пацієнтоорієнтованого підходу в систему медичного обслуговування; удосконалення системи медичної освіти та підвищення її якості шляхом використання технологій віртуальної та доповненої реальності; вдосконалення нормативно-правового забезпечення в частині інституалізації лікарського самоврядування, професійного ліцензування медичних працівників; підвищення ефективності використання медичної інформації шляхом стимулювання ІТ-компаній до розробки відповідного програмного забезпечення (с.173-193);

- вироблення напрямів вдосконалення інституційного забезпечення публічної політики у сфері охорони здоров'я, що представлені у вигляді рівневої моделі з цільовою підсистемою, сукупністю формальних та неформальних інститутів, етапами трансформації та архітектонікою реалізації: на наднаціональному рівні через наднаціональну співпрацю і глобальні партнерства для попередження та подолання глобальних загроз здоров'ю; на національному рівні – шляхом створення правових та

організаційно-економічних передумов для формування та розвитку системи охорони здоров'я; на макроструктурному рівні – через розвиток міжсекторного партнерства, підтримку технологічного, цифрового розвитку та структурної модернізації охорони здоров'я; на регіональному рівні – шляхом формування спроможної мережі закладів охорони здоров'я; на локальному – в руслі підвищення якості та доступності надання медичних послуг; на особистісному рівні – через розвиток складових здоров'я та примноження чинників, що їх генерують (с.96-107);

- вдосконалення інформаційного базису публічної політики охорони здоров'я, що знайшло своє відображення в запропонованих організаційно-методичних підходах до: 1) проведення моніторингу охорони здоров'я за допомогою показників біологічного, популяційного здоров'я; демографічних показників; показників рівня захворюваності; показників цифрової мапи здоров'я та профілів здоров'я, в основі яких покладено ступінь задоволення населення станом здоров'я, якість надання медичних послуг, індекс здоров'я (с.114-129); 2) оцінювання результативності публічної політики в сфері охорони здоров'я з використанням запропонованого інтегрального індексу результативності, що відображає управлінську ефективність, інноватизацію, цифровізацію сфери охорони здоров'я (с.158-166);

- напрацювання організаційно-наукових підходів до розвитку системи громадського здоров'я національної економіки (с.195-209), що базуються на концепції антивікової медицини (с.208-209) та моделі «5P-медицини», яка складається з п'яти складових елементів: персоналізації, прогнозування, профілактики, партисипативності та психокогнітивності та передбачають реалізацію ідеологічних, методологічних та організаційних заходів з розробкою генетичних паспортів (ідентифікаційного та паспорту здоров'я);

- організаційно-наукові підходи до використання інструментарію цифровізації, що стосуються розвитку m-здоров'я та m-медицини; інтернету-речей та розробки відповідних технологій; телемедицини та штучного інтелекту (п.3.3). Для стимулювання розвитку телемедицини як одного із найперспективніших інструментів забезпечення пацієнтоорієнтовано підходу в процесі надання медичних послуг в роботі запропоновано технічні моделі,

алгоритми та процедури надання телемедичних послуг, стандарти їх надання, забезпечити технічне обладнання кабінетів телемедицини для надання телемедичних послуг та організувати ефективний захист медичної інформації.

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Отримані результати в дослідженні Мацика Володимира Олександровича мають прикладне значення і використовуються у функціональній діяльності Управління медичних кадрів, освіти і науки Міністерства охорони здоров'я України, Управління організації медичного забезпечення, медико-біологічного захисту та охорони праці Держаної служби надзвичайних ситуацій України, Департаменту охорони здоров'я Тернопільської обласної військової державної адміністрації, КНП «Тернопільського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики» Тернопільської обласної ради,

Зокрема, напрацювання автора щодо прогнозування ризиків цивільного захисту населення та моделей використання цифрових технологій в наданні послуг з охорони здоров'я персоналу, який забезпечує цивільний захист населення використовуються в роботі Управління організації медичного забезпечення, медико-біологічного захисту та охорони праці Держаної служби надзвичайних ситуацій України для покращення медичного забезпечення та медико-біологічного захисту в системі охорони праці використовуються (довідка № 03-14572/ 181 від 04.08.2023р.).

Розробки здобувача, які стосуються організаційно-методичних підходів до оцінювання результативності реалізації стратегічних та програмних інструментів управління охороною здоров'я на регіональному рівні, покращення організаційного супроводу залучення інвестиційних ресурсів в сферу охорони здоров'я регіону знайшли своє застосування в роботі Департаменту охорони здоров'я Тернопільської обласної військової державної адміністрації для вдосконалення організаційно-економічного супроводу програмно-планової роботи в сфері регіональної складової

публічної політики охорони здоров'я в умовах воєнного стану (довідка № 4791/03-01 від 6.09.2023).

Пропозиції щодо інформаційно-аналітичного супроводу моніторингу стану здоров'я населення, використання інтегрованих систем медичного обслуговування населення регіону та дорожньої карти супроводу пацієнтів з хронічними захворюваннями застосовуються в роботі КНП «Тернопільського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики» Тернопільської обласної ради при організаційно-методичному супроводі моніторингу стану системи громадського здоров'я регіону (довідка № 68 від 23.10.2023 р.).

Напрацювання автора щодо механізму модернізації публічної політики використані в роботі Управління медичних кадрів, освіти і науки Міністерства охорони здоров'я України при розробці стратегічної матриці розвитку сфери охорони здоров'я, прогнозування ризиків у сфері управління охорони здоров'я та використання адаптивних технологій управління нею (довідка № 22-04/30922/2-23 від 30.10.2023).

Наукове значення отриманих результатів підтверджується використанням напрацювань здобувача в поглибленні навчального методичного забезпечення дисциплін: «Економічне та фінансове забезпечення діяльності закладів охорони здоров'я», «Публічна політика та врядування», які викладаються у Західноукраїнському національному університеті (довідка № 126-26/2006 від 22.09.2023р.).

ПОВНОТА ВІДОБРАЖЕННЯ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЯХ

Наукові положення дисертації Мацика Володимира Олександровича повною мірою знайшли своє відображення в наукових працях здобувача. Зокрема у двох колективних монографіях, п'яти статтях, дві з яких одноосібні, у наукових фахових виданнях, в тому числі одна у міжнародному періодичному виданні, що цитується у міжнародній базі Scopus, та 9 публікацій за матеріалами конференцій, в тому числі одна стаття

у міжнародному виданні за результатами конференції, що цитується у міжнародній базі Scopus, загальним обсягом 6,55 д.а., із яких 5,32 д.а. належить автору.

ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЗАУВАЖЕННЯ ДО ДИСЕРТАЦІЇ

Визнаючи беззаперечні здобутки, отримані Мациком В.О. в процесі написання дисертації, варто звернути увагу на певних дискусійних її положеннях.

1. При характеристиці охорони здоров'я як об'єкту публічної політики (с.66) автор наголошує на необхідності підтримки на національному та наднаціональному рівнях соціальних детермінант здоров'я, на необхідності глобального перерозподілу коштів для створення належних умов для народження, росту та розвитку людини. Однак не уточнює, яким чином має здійснюватися збалансування умов охорони здоров'я у різних країнах світу, особливо в умовах загострення безпекових викликів та загроз.

2. Зміст роботи значно виграв би, якби автор уточнив при характеристиці сутнісних детермінант публічної політики у сфері охорони здоров'я (п.1.3, с.87-88), через які механізми можна найбільш вдало поєднати діяльність владних інститутів, медичних установ, самоврядних організацій та громадського сектору в управлінні якістю медичних послуг.

3. При аналізі стану та тенденцій розвитку системи охорони здоров'я національної економіки в п.2.1 варто було б приділити більш детальну увагу результатам діяльності медичних закладів різних форм власності в розрізі різних видів медичної допомоги, які були виокремлені в п.1.1 даного дисертаційного дослідження.

4. Для посилення управлінського потенціалу публічних інститутів у сфері розвитку громадського здоров'я в п.2.2 (с.133) автор наголошує на необхідності розробки програм розвитку громадського здоров'я, які повинні бути направлені на покращення потенціалу громадського здоров'я, формування інституційної культури громадського здоров'я, однак не

зазначає, як забезпечити належне фінансування таких програм в умовах обмеженості ресурсів.

5. Потребує уточнення вибір здобувачем методу середньгеометричного зважування інтегральних індексів (с.159-160), що відображають управлінську ефективність, ноосферизацію, інноватизацію, цифровізацію для розрахунку інтегрального показника результативності публічної політики в сфері охорони здоров'я.

ВІДПОВІДНІСТЬ РОБОТИ ВСТАНОВЛЕНИМ ВИМОГАМ ДО ДИСЕРТАЦІЙ, ЩО ПОДАЮТЬСЯ НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Опрацювання змісту дисертації Мацика Володимира Олександровича на тему «Модернізація публічної політики в сфері охорони здоров'я» дозволяє зробити висновок про те, що робота відповідає встановленим вимогам до дисертації, що подаються на здобуття ступеня доктора філософії. Дисертація написана українською мовою та оформлена відповідно до положень, норм і правил до дисертацій, що подаються на здобуття ступеня доктора філософії.

Дисертація є завершеною, самостійною науковою роботою, що виконана автором на високому науковому рівні з дотриманням принципів академічної доброчесності.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ПРО ДИСЕРТАЦІЙНУ РОБОТУ

Дисертація Мацика Володимира Олександровича на тему «Модернізація публічної політики в сфері охорони здоров'я» представлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» спрямована на поглиблення теоретико-методологічних засад та вироблення практичних рекомендацій щодо модернізації публічної політики у сфері охорони здоров'я національної економіки з врахуванням сучасних викликів медичної реформи, децентралізації, євроінтеграції, цифровізації.

Дисертаційна робота Мацика Володимира Олександровича за своїм змістом відповідає спеціальності 051 «Економіка», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 р. № 283), Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а автор дисертації, Мацик Володимир Олександрович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 05 - соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 «Економіка».

**Кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри громадського здоров'я
та управління охороною здоров'я
Тернопільського національного
медичного університету
імені І. Я. Горбачевського**

Людмила ТРУЩЕНКОВА

Особистий підпис *Л. Трущенко*
завіряю

доцент кафедри з кадрових питань
Тернопільського національного
медичного університету